

*Hoe Margrieta van Lymborch het coninck speel ordineerde,
daer sy vele schoone raetselen uut ¹ gaf.*

Dat .XCIIIJ. capittel.

Etsijtes seyt:

*O, herte verbuecht, baert nu joybueshey,
want die soete roose [der] ² amorueshey,
Margrieta, met jonstigen douwe behangen,
suldy nu hier schouwen.*

*Baert, ghi vogelkens, melodieushey!
Ende sayt den guer der preciueshey,
ghi bloomkens, dies ic mach troost ontfanghen
mijns liefs, vol trouwen.*

*ic sie die weerste boven alle vrouwen
violetkens plucken ende ooc kersouwen
om een verhoghen der princieren,
die hier versaemt sijn.*

*Van vruechden willet therte verflouwen.
Mer ic moet een vasticheyt in mi bouwen,
al verandert natuere in vele manieren,
oft ic soude beschaemt sijn.*

Gods gracie die laet mi ongeblaemt sijn!

Margrieta:

Sijt willecome, mijn vruecht ende ooc mijn troost!

Etsijtes:

*Danc hebt, die betert al dat mi noost,
die mi verlost uut allen weene.*

*Ghy beslyt in uwen persoon alleene,
al sidy cleene, een zee vol gracien.*

---

1. uut: op

2. Ontbreekt in Vorsterman 1516 — verbeterd naar *Dboeck der amoreushey* (1580).

Margrieta:

*Etsijtes, coninc van daden reene,
comt en[de] verbuecht u bi ons gemeene
in dit prijeeel vol jubilacien!
[o3vb] Wy sullen tot eender recreacien
van duechden om een volmaect acoort
hier wat ghenoechlicx bringen voort.*

Die coninc Lodewijc van Vrancrijc:

*Comt, Etsijtes, edele coninc fier,
in desen rosier
ende hoort die soete vogelkens singen!
Nu, Margrieta, reen maget goedertier,
wat mochten wi hier
van amoruesbeden vruechdelicx voort bringhen?
Dats daer die herten na hebben verlingen.¹*

Margrieta:

*Wilt u handen deen op dander leggen
aldus verscheeden. Dan sal ic u segghen
hoe wy solaesheyt sullen verwecken.
Wie dat die tienste hant sal uut trecken,
die so sal coninc van desen spele sijn,
ende elc die moet tot sinen bevele sijn,
wanneer hem die coninc te hove dagen sal.
Ende vander questien, die hi hem vragen sal,
moet elc responcie ghevene u saen
oft tot des conincx correctie staen.
Wat segdijs, wildy u hier aen bouwen,
gby heeren, gbi princen?*

Alle die heeren:

---

1. verlingen: verlangen

Jae wy, in trouwen!

Margrieta:

*Nu, elc trecke sijn handen met herten blije!
Ic salse tellen. Dats een, twee ende dats drije,
viere, vive, sesse, sevene ... dat is tsi[e]nste!¹*

Heyndric:

*Achte, negen ... Ou, Margrieta is de tienste!
Dus es sy die coninginne van ons allen.*

Margrieta:

E[y]² lacen, moestet emmer mi gevallen?

Demofoen:

*Jaet! Fortune bevet u ghegheven
coninghinne te wesene.*

Margrieta:

*Vruecht moeder aen cleven.
Her coninc van Vrancrijc, comt dan te hove!*

Die coninc van Vrancrijc, Lodewijc:

*[o4ra] Hier ben ic tuwen dienste ende tuwen love,
vrou coninginne, in alder manieren.*

---

1. Vorsterman 1516: tsinste — dat is tsi[e]nste!: zo gaat hij goed! — *Dboeck der amoreushey*t (1580): wie is de ghesinste

2. Vorsterman 1516: En

Hier bē ic tuwē dienste en tuwē loue
Drou coninginne in alder manieren

Margrieta.

Wat condy maken

Die coninc lodewijc

Men boschen riuieren

Wlegghen iaghen nae wilde dieren
Wimpelen beuieren te velde stellen
Ende ons vianden ter neder vellen
Daer wi in eeren bi u verschoont sijn

Margrieta.

Dat sal u noch hogelike geloont sijn
Als dat ghi d's alle beyrst vā thonne
Op den ban beueelic v caen hoine
die questie de u vā mi weyt geur aecht
Oft een schoon suuerlike maecht
Hadde in amouescher daer
Die minnaers hē thonē de sulc gelaet
D; eē yegelic waēde die werste welen
En si werden alle namaels gheware
van desen

En begeerdē vā haer te wetē puerlic
Wie si meest minnē mocht natuerlic
Daer si te samen droncken ende aten
die maecht antwoorde in deser maten
Ic sal die liefste eē tekē vā minē cogē
Sy aen sage dē eenē met soetē oghē
en dē tweeste doude dese maget voet
Metter hant dē derden si op die voer
Terde doet mi die waerheit bekinnē
vā diuen, welc tscodste tekē vā minē
Es daer mē eere af mach scriuen

Die coninc lodewijc

Ic soude bi den soeten gesichte bliuen
Souē die tekenē vā hādē oft voerē
Wāt een herte mach sijn lōdē vsoerē
In liefs gesichte met ionstē crachtich

Margrieta.

Ghi sūt verpoelt her coninc machtrich
Die oghē sijn dicwils loghen nachtrich
Want der oghē soetheit diapt wel op
dē eenen. Daer dooghē int herte eenē

anderen meenen. Met tvoethē te tre
dene dats donbetaelike Doo: suuer
maechdekens en dalder schamehulle
Waer scamelheit vā lieue creech vol
le vloer. En tarde noyt mī naer op dē
voet. En wiet doet die ruycht secrete
al stille. Cloerkeic liefs herre staet nu
te wille als die nae tgebuypchē ter hāt
ghelet sijn. Ghelijc die voeten her ver
smaetste ledi sijn. Ende dupterste dat
aendē lichaem mach welen. Metter
hāt te nemene dat is gepresen. Door
scoonste rekehē her conic vhyuen Wāt
die handē die mogē die belofte geuen
Tvelc die oghē met gedoen en conen
Noch ooc die voeten.

Die coninc lodewijc

Ic gheue my verwonnen
Iae metter hāt te duwene is dat best
Dat moet ic onthouwen

Margrieta.

Nu ghi hebt ghemeest
Die questie te soluerē dies v correctie
Sal welen her conic vā reender sectie
D; ghi n; etē en moecht noch drinckē
Doo: d; liefs oochkens op v vlinckē
vā sliadone die iōstich ic betrapē staē

Die coninc lodewijc.

Do mach ic vā wel hongericlyc slapen
En hebbē cranciolit te seple (gaen

Margrieta.

Hoot estites conic comt ten palaple
Daer mē solae sheyt mach vermeerē

Estites.

Eerweerdighe coninginne vol reeren
Al v belieste wil ic volbungghen

Margrieta.

Wat condy maken

Estites.

Dansen ende spinghen
Metter soeter amouesien dieren
Joasteren conueren alle manieren

Margrieta:

*Wat condy maken?*¹

Die coninc Lodewijc:

*Aen bosschen, rivieren,
vliegben, jagben nae wilde dieren,
wimpele, bemueren, te velde stellen
ende ons vianden ter neder vellen,
daer wi in eeren bi verschoont² sijn.*

Margrieta:

*Dat sal u noch hogeliken geloont sijn
als dat ghi ons allen bevrijt van thorne.
Op den ban beveel ic u taenborne
die questie de u van mi wert gevraecht:
Oft een schoon, suverlike maecht
hadde in amoruescher daet
drie minnaers, hem thonende sulc gelaet
dat een yegelic waende die werste wesen,
ende si werden alle namaels gheware van desen
ende begeerden van haer te weten puerlic
wie si meest minnen mocht natuerlic,
daer si te samen droncken ende aten.
Die maecht antwoorde in deser maten:
'Ic sal die liefste een teken van minnen togen.'
Sy aen sage den eenen met soeten oghen.
Ende den tweesten doude dese maget vroet
metter hant. Den derden si op die voet
terde. Doet mi die waerheit bekinnen
van drien, twelc tscoonste teken van minnen
es, daermen eere af mach scriven!*

---

1. Wat condy maken?: Wat kun je doen? — Dit herinnert aan het spel *Le roi qui ne rit*, waarbij de deelnemers door iets gekst te doen de koning aan het lachen moeten maken.

2. Vorsterman 1516: v verschoont — verbeterd naar *Dboeck der amoreusbeyt* (1580).

Die coninc Lodewijc:

*Ic soude bi den soeten gesichte bliven
boven die teekenen van handen oft voeten,
want een herte mach sijn lijden versoeten
in liefs gesichte met jonsten crachtich.*

Margrieta:

*Ghi sijt verdoelt, her coninc machtich!
Die oghen sijn dicwils loghenachtich,
want der oghen soetheit drayt wel op den eenen,
daer dooghen int herte eenen [o4rb] anderen meenen.
Me[t]¹ tvoetken te tredene, dats donbetaemlicste
voor suver maechdekens en[de] dalder schamelicste.
Waer scamelheit van lieve creech volle vloet,
en tarde noyt minnaer op den voet,
ende wiet doet, die tuycht secreet al stille:
cloeckelic, liefs herte, staet nu te wille,
als die nae tgebruycken ter hant gheset sijn,
ghelijc die voeten bet versmaetste ledt sijn
ende duyterste dat aenden lichaem mach wesen.
Metter hant te nemene, dat is gepresen
voort soonste teeken, her coninc verbeven,
want die handen die mogen die belofte geven,
t[w]elc² die oghen niet gedoen en connen,
noch ooc die voeten.*

Die coninc Lodewijc:

*Ic gheve my verwonnen.
Jae, metter hant te duwene is dat best.³
Dat moet ic onthouwen.*

---

1. Vorsterman 1516: Mer — verbeterd naar *Dboeck der amoreusbeyt* (1580).

2. Vorsterman 1516: tvelc

3. *Dboeck der amoreusbeyt* (1580): Iae metter handt te douwen / Dat dunckt my oock best /

Margrieta:

*Nu, ghi hebt gbemest
die questie te solveren, dies u correctie
sal wesen, her coninc, van reender sectie,¹
dat ghi niet eten en moecht noch drincken
voor dat liefs oochskens op u vlincken²
van Siliadone, die jonstich int betrapen staen.³*

Die coninc Lodewijc:

*So mach ic dan wel bongerich slapen gaen
ende hebben cranc jolijt te seyse ...⁴*

Margrieta:

*Hoort, Etsijtes coninc, comt ten palayse,
daermen solaesbeyt mach vermeeren.*

Etsijtes:

*Eerweerdighe coninginne vol eeren,
al u liefte wil ic volbringhen.⁵*

Margrieta:

Wat condy maken?

Etsijtes:

Dansen ende springhen

---

1. van reender sectie: van zuivere afkomst [?]

2. *Dboeck der amoreusbeyt* (1580): blincken

3. die jonstich int betrapen staen: die u graag een warme blik toewerpen

4. te seyse: als saus [?] — *Dboeck der amoreusbeyt* (1580): dees reyse

5. *Dboeck der amoreusbeyt* (1580): v volbringhen.

Diemē in ven? pallays mach makē

Margrieta.

So suldi mi dienlic sijn ter saken
Scrijft mi her conic my soeter sprikē
Dwel so is die meeste vnecht
Die den minnare meest verhuecht
Ende dan in reender duecht
Sjebuieren mach sonder vilonghe

Esthes.

Dat sal ic v segghen met herten blisse
Tis waer reen wuercoren maecht

Margrieta.

In wat manieren

Esthes.

Dats welgheur acht
Dat eē mi naer die op sijn beddelage
Sijn alder liefste lief aen saghe
Jonckich in liefde op hem verhit
Haer oetleede tot in haer hēdekē wit
En hi n; en wiste wīt hier vskāt wt ra
Dā datē bi hē soude comē slapē (pen
En si sette deen voethen op den cant
Vāder spōde. en name dā bider hant
Die deke of si int beddeke sou spingē
En si dā medē keerde d; vierich vlingē
En wanē liefs liefde te gebuyckene
Dats die meeste vnecht diemē weet
te beluyckene.
Int herte met amouelen daden
Het repnich bliuende

Margrieta.

Sjn hebber gheraden
Esthes coninc van herten coen
Comt raschelice houē her demosoen

Demosoen.

Hier ben ic cerweerdige coninghinne

Margrieta.

Wat condy maken

Demosoen.

Mer bliden sinne

So cā ic dienē voor vrouwē en heerē
Onrecht met rechte te nicute heeren

En wickē alle blam affe vā vrouwē

Margrieta.

Dats goet herriodē ghi wert oichouwē
Te houē met heerliken skate
A v berecht mi of v hertelic liefhē late
Druickich geuangē als darne dwale
In eenen toure van ghelase
Sonder dueren oft vensteren en ghi
en mocht niet breken
Eglas. mer ghi mocht v lief welsprikē
door glas. en saecht daer sulchē noot
Wt bieke van water dat sy die doot
Soude moete steruē terstōt op ter stat
Hoe soudy oft ghi gheē water en hat
Sond water haer water conne geuē
En si v beminde bouē alle die leuen
Segt mi daer af die rechte gloose

Demosoen.

Ic soude beyden tot dat seer vrosse
Verstaet wel die rede die ic vermane
Eglas dat voechtheit weet tōrfane
Pleecht wt te slanc. wā neer dat dopt
Albus soudtse water trijghen

Margrieta.

Dats alte beropt
d; en scrijft ic gheē sijn in mijnē latere
ghi most haer waer geuē sond watere
In den toure die al beslooten staet

Demosoen.

Ic en saechs niet te makene.

Margrieta.

So weet ic v raet
Her ridder als ghise in noode saecht
So soudy vander schoonder maecht
Segeerē te seide. en d; druckich woon
Dat soudtse doen weenē rechte voor
Wāt d; woon luyē de o haer vleenē
Soude haer door dogē water vleenē
Nochtas en soudi gheē water bringē
Van v seluen

Demosoen.

Tsijn waerachtighe dinghen

*metter soeter amoruesen dieren.¹
Joasteren,² tornueren,³ alle manieren
[o4va] diemen in Venus pallays mach maken.*

Margrieta:

*So suldi mi dienlic sijn ter saken.
Bericht mi, her coninc, met soeter spraken:
dwelc so is die meeste vruecht
die den minnare meest verbuecht,
ende dan in reender duecht
ghebueren mach, sonder vilonije?*

Etsijtes:

*Dat sal ic u segghen met herten blije.
Tis waer, reen, uutvercoren maecht,*

Margrieta:

In wat manieren?

Etsijtes:

*Dats wel ghevraecht –
dat een minnaer die op sijn bedde lage,
sijn alder liefste lief aen saghe
jonstich in liefde op hem verhit,
haer ontcleede tot in haer hemdeken wit,
ende hi niet en wiste – wilt hier verstant uut rapen! –
dan datse bi hem soude comen slapen,
ende si sette deen voetken op den cant
vander sponde, ende name⁴ dan bider bant*

---

1. dieren: Venusdieren, verliefde (jonge) mensen

2. Joasteren: met de lans steken

3. tornueren: duelleren — zal net als 'joasteren' ook dubbelzinnig bedoeld zijn.

4. *Dboeck der amoreusbeyt* (1580): sy name

*die deken of si int beddeken sou springen,
ende si dan weder keerde dat vierich verlingen¹
ende wanen² liefs liefde te gebruyckene.
Dats die meeste vruecht diemen weet te beluyckene
int herte met amoruesen daden,
het reynich blivende.*

Margrieta:

*Ghy hebbet gheraden,
Etsijtes coninc, van herten coen.
Comt raschelic te hove, her Demofoen!*

Demofoen:

Hier ben ic, eerweerdige coninghinne.

Margrieta:

Wat condy maken?

Demofoen:

*Met blijden sinne
so can ic dienen voor vrouwen ende heeren,
onrecht met rechte te nieute keeren
[o4vb] ende wreken alle blamasije van vrouwen.*

Margrieta:

*Dats goed, her ridder, ghi wert onthouwen
te hove met heerliken state.
Nu berecht mi: Of u bertelic liefken sate
druckich gevangen als darne dwase
in eenen torre van ghelase*

---

1. verlingen: verlangen

2. Dboeck der amoreusbeyt (1580): meynen

*sonder dueren oft vensteren,
ende ghi en mocht niet breken tglas,
mer ghi mocht u lief wel spreken doort glas,
ende saecht daer sulcken noot
uut breke van water, dat sy die doot
soude moeten sterven terstont opter stat.
Hoe soudy, oft ghi gheen water en hat,
sonder water haer water connen geven,
ende si u beminde boven alle die leven?
Segt mi daer af die rechte gloose!*

Demofoen:

*Ic soude beyden tot dat seer vroose.
Verstaet wel die rede die ic vermane!
Tglas dat voechticheit weet tontfane
pleecht uut te slane¹ wanneer dat doyt.
Aldus soudtse water krijghen.*

Margrieta:

*Dats alte beroyt.
Dat en scrijf ic gheen sins in mijnen satere.²
Ghi most haer water geven sonder watere
in den torre, die al beslooten staet.*

Demofoen:

Ic en saechs niet te makene.

Margrieta:

*So weet ic u raet.
Her ridder, als ghijse in noode saecht,
so soudy vander schoonder maecht*

---

1. uut te slane: te beslaan (condens)

2. satere: charter

*begeren te sceiden, ende dat druckich woort
dat soudtse doen weenen rechte voort,
want dijn woort luyende om haer vercleenen
soude haer door dogen water verleenen.
Nochtans en soudi gheen water bringen
van u selven.*

Demofoen:

*Tsijn waerachtighe dinghen.
[p1ra] Elc minnare macher verbuecht in wezen
die questie taen horene.*

Margrieta:

*Ter correxcie van desen,
dat u sciencie hier moet ghebreken,
so en suldy na desen tijt niet spreken
voor dat Ysonija, u lief, begheert
ghesproken te hebbene.*

Demofoen:

Die questie is wel weert.

Margrieta:

*Nu, Heyndrick broeder, comt raschelic voort
tot mijnen pallayse.*

Heyndric van Lymborch:

*Ic gheefs accoort,
eerweerdige coninginne muegende.*

Margrieta:

Wat condy maken?

Heyndric:

*Ic ben my verbueghende
in vrouwen liefde princepalic,
en[de] rovers, vileyns mach ic so¹ qualic
dat ic wilde dat si an bomen hinghen!*

Margrieta:

*Na sulcken herten moet mi verlinghen.
Dus vraghic u: Oft een roosken wit,
suver van bladeren en[de] ombesmit,
haer selven van haren steelken brake,
staende in u camere – grondeert dese sake! –
alle den nacht tot haer de zonne verbaerde,
ende dan dat roosken, reyn van aerde,
op haer steelken groide recht als voren,
hoe soudi, Heyndric, broeder vercoren,
onder duysentich roosen dit roosken kinnen
op eenen roosboom?*

Heyndric:

*Nae mijn versinnen
sal ict u segghen. Wilt onverflout sijn!
Den soeten roosboom soude nat bedout sijn
metten rooskens, die crachtich van vermooghe sijn,
sonder het roosken alleene, dat soude drooghe sijn,
dat in [p1rb] mijn camer des snachs hadde gestaen.
Daer soudict aen kinnen.*

Margrieta:

Ghy hebbet gheraen.

---

1. *Dboeck der amoreusbeyt* (1580): oock soo

Heyndric:

Heb ic dan voldaan?

Margrieta:

Jae ghy, ridderlic graen.¹

Die coninc Lodewijc:

*Nu laet ons dan gaen, tes meer dan tijt,
in ons jolijt. Tes dmeeste profijt
daermen int crijt heft troost van lieve.
Ic ben hier te mijnen ongherieve,
in swaren meskieve, om dat ic die brieve
van Venus questie niet en coste bedien.
Dus moet ic Zeledonie, mijn lief, gaen sien.
Vruecht moets geschien. Ic salder na spien
met soeten, amoruesen treken.
Mer Demofoen, die en mach niet spreken
om dat hem ghebreken moste sciencie.
Dus gawy doen ons penitencie.
God geve elcken tot duechden influencie!*

---

1. ridderlic graen: uitverkoren ridder

Elc m'are macher v'uecht in wez
Die questie taen hoene

Margrieta.

Ter correxie van desen
Dat v' sciencie hier moet ghebreken
So en suldy na desen tot niet spreken
Door dat ysona v' lief begheert
Ghesproken te hebbene

Demofoen.

Die questie is wel weert

Margrieta.

A v' heyndich broeder comt ralschelic
Tot mynen pallaple

Heyndic van ymboich.

Je gheefs accoor
Eer weerdige coninginne m'uegende

Margrieta.

Wat condy maken

Heyndic.

Je ben my verhueghende
In vrouwen liefde p'incepalic
En rouers v'leyns mach ic so qualic
Dat ic wilde dat si an bomē hinghen

Margrieta.

A sulche hertē moet mi verlinghen
Dus viaghic v' oft een roofken wie

Duer van bladeren en ombesmit
Haer seluen vā haren steelken biake

staede in v' camere. geodeert dese sake
alle dē nacht tot haerde zōne v'baerde

En dan dat roofken reyn van aerde
Oph' aer steelke groide recht als vorē

Hoe soudi heyndic broeder vercoien
Onder dupsentich roofen dit roofken

Opeenen roofboom

Heyndic.

Ae m'yn verlingen
Sal ic v' segghē wilt omverfloyt sijn

dē soctē roof boē soude nat bedout; ij
Mettē roofkens die crachtich vā ver

mooghe sijn. Sonder het roofken al

leene dat soude drooghe sijn. Dat in

m' camer des snachs hadde gestaē
Daer soudic aen kunnen

Margrieta.

Ghy hebber gheraen

Heyndic.

Heb ic dan voldaen

Margrieta.

Jae ghy ridderlic graen

Die coninc lodewijc

A v' laet ds dā gaen. tes meer dan t'ij

In ons ioh'c. tes d'neeste profijt

Daermen int crūt heft troost vā lieue

Je ben hier te mynen c'ngherieue

In swarē mel' lieue. d' dat ic die b'ueue

Van ven' questie niet en koste bedien

dus moet ic zedonie m' lief gae sien

v'uecht moets gelschē. ic sal d' na spien

M'etsoeten amouelen treken

M'et demofoe die en mach n; spreke

Om dat hē ghebreken moste sciencie

Dus gawp doen ons penitencie

God geue elchē tot duechdē influēcie

Hoe den' ofoen ghinc nae sijn lief.

en conic lodewijc nae die sine. en hoe

heyndic en die ionge heplerinne ete

sebia visden.

Dar. xv. capittel.

Als margrieta vā ymboich al
hadde dat den herē maechdē en vrou

wen seer nieu was hantierdent si dā
ghelic' ghelūcher w'is datmen noch

doer. in alle seelken en in alle triūphen
van genoechtē. Demofoen die ridder

was seer tonghemake dat hi niet spre

ken en mochte. en hi ginc daer ysonia
des conic' dochter was die nieuwers

aken wiste. hiquā haer teghē en hi en
sprac niet. dit gaf haer v'emde watter

bediedē mochte. hy thoonde haer wel
een blide ghesichte en een schoon ghe

laet. mer hi en sprac niet also hē mar

p i